

دامستیک

انجمن علمی - دانشجویی گروه علوم دامی دانشگاه تهران؛ زمستان ۱۳۹۹

https://domesticsj.ut.ac.ir/article_80846.html

حیوانات خانگی

بیماری‌های رایج در عروس هلندی: علائم، پیشگیری و درمان Common cockatiel diseases: symptoms, prevention and treatment

سامان حسین آبادی^۱، اشکان غلامی^{۲*}

^۱ دانشجویان کارشناسی گروه علوم دامی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران، کرج، ایران

عروس هلندی به عنوان یک گونه از پرندگان مقاوم شناخته می‌شود؛ با این حال، بیماری‌ها و مشکلاتی وجود دارند که می‌توانند زیبایی، سلامت و حتی جان این پرنده را به خطر بیندازند. در این مقاله به بررسی چند مورد از معروف‌ترین این بیماری‌ها خواهیم پرداخت.

*انگل ژiardیا

انگل ژiardیا قادر است تا هفته‌ها و حتی ماه‌ها در محل‌های مناسب نظیر مدفوع یا ترشحات سایر پرندگان و حتی محیطی که با پرنده آلوده در تماس بوده است، زنده مانده و در انتظار رسیدن میزبان برای ادامه زندگی و تکثیر باشد. مدفوع پرنده آلوده همواره محل زندگی این انگل است. انگل ژiardیا از طریق مدفوع پرنده آلوده تکثیر و گسترش پیدا کرده و به میزبانان جدید منتقل می‌شود. این انگل به دلیل داشتن نوعی غشا یا پوسته در اطراف خود تا ماه‌ها بدون نیاز به میزبان نیز قادر به زنده‌مانی است (مقدس، ۱۳۹۲).

انگل ژiardیا نوعی انگل تک‌یاخته‌ای (متشکل از یک سلول) یا پروتوزوا (Protozoa) است، که در پرنده‌های زینتی و خصوصاً طوطی‌سانانی مانند عروس هلندی و مرغ عشق بسیار شایع است. کل خانواده بزرگ طوطی‌سانان مستعد ابتلا به انگل ژiardیا هستند. این انگل در روده و به ویژه بخش دوازدهه پرنده زندگی کرده و می‌تواند سبب اختلال در متابولیسم چربی و جذب مواد مغذی شود. یکی از علائم بیماری در این پرنده، خارش شدید پوست و خشک شدن آن است. در برخی مواقع، حتی پرنده، پرهای خود را برای رسیدن به محل خارش و در واکنش به حس خارش شدید می‌کند.

*نویسنده مسئول: gholami.ashkan@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۱۹ تاریخ بازنگری: ۱۳۹۹/۱۲/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۰ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۳۹۹/۱۲/۲۲

رفرنس‌دهی: حسین آبادی، س.، غلامی، ا. بیماری‌های رایج در عروس هلندی: علائم، پیشگیری و درمان. علمی- ترویجی (حرفه‌ای) دامستیک، ۶۴-۶۸، (۳)۲۰، ۱۳۹۹.

AnimSSAUT

چه سریع‌تر باید پرنده را تحت نظر یک دامپزشک مجرب مداوا نمود.

شکل ۳- گندن پرهای ناحیه زیر بال‌ها

تشخیص

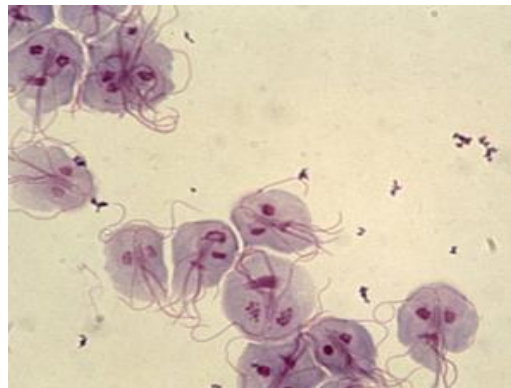
ژباردیا در پرندگان زنده بسیار سخت قابل تشخیص است. البته فن‌آوری‌های جدید همیشه در حال توسعه هستند و به گسترش مرزهای تشخیص بیماری کمک می‌کند. آن‌ها می‌توانند ژباردیا را با میزان انگل بسیار پایین‌تر از گذشته تشخیص دهند. آزمایش‌هایی مانند رنگ‌آمیزی با تری کروم (Trichrome staining)، معاینه مواد دفع شده از طریق مدفوع و آزمون‌های شناورسازی برای تشخیص این بیماری رایج هستند.

پیشگیری

با دقت و رعایت نکات بهداشتی خصوصاً توجه به منبع آب پرنده، این بیماری قابل پیشگیری است؛ استفاده از بطری به‌جای ظرف آب مفید است. همچنین باید به‌طور مرتب جهت آزمایش‌های انگلی و معاینات سلامت طوطی‌ها، به آزمایشگاه‌های دامپزشکی مراجعه نمود.

درمان

پیش از شروع فرآیند درمان تحت نظر دامپزشک، باید درجه آلودگی پرنده از طریق یکسری تست‌ها تشخیص داده شود. داروی تزریقی پارومومایسین (Paromomycin) و یا دیمتریدازول (Dimetridazole) که در آب آشامیدنی حل می‌شوند، مناسب درمان ژباردیا می‌باشند. ممکن است پرنده به‌طور کامل و با یک دوره معالجه، درمان نشود و حتی بیماری پیشرفت کند، که در این شرایط باید تحت نظر دامپزشک، معالجات به صورت دوره‌ای تکرار شود. در این صورت، با قراردادن پرنده خود در یک محیط امن، به همراه تغذیه و رژیم غذایی مغذی و متعادل، بهداشت عالی و آب آشامیدنی تمیز به بهبود آن کمک کرده و با مشاوره دامپزشک، بیماری را کنترل کنید. همچنین اضافه کردن سرکه سیب به آب پرنده می‌تواند مفید باشد.

شکل ۱- تصویر میکروسکوپی انگل ژباردیا

راه‌های انتقال

مهم‌ترین عوامل انتقال این انگل شامل انتقال از طریق آب آشامیدنی، حمام دادن با آب آلوده، مدفوع و نیز ترشحات بدن پرنده آلوده هستند. البته، نکته مهم در این مورد این است که این انگل، از طریق پوست منتقل نمی‌شود بلکه تنها روش انتقال آن از طریق ورود آب آلوده و آشامیدن است. در ضمن افزودن کلر به آب آشامیدنی این انگل را از بین نبرده و روش اصلی از بین بردن آن جوشاندن آب است.

شکل ۲- پرنده دچار خارش شدید در مراحل حاد

علائم بیماری

پرنده مبتلا به این انگل، به‌خصوص در مراحل اولیه، علائم ظاهری حاد و شدیدی ندارد. با تشدید بیماری علائمی در پرنده بروز خواهد کرد که عبارت‌اند از خارش شدید و ساییدن بدن مخصوصاً در ناحیه پهلو و پاها به‌منظور رفع خارش پوست، بی‌توجهی به اسباب‌بازی، چوب نشیمنگاه و غذا، اسهال بد بو همراه با مواد لزج مخاط مانند، افسردگی، چرت زدن، کاهش وزن، گندن پرها خصوصاً پرهای ناحیه شانه‌ها، زیر بال‌ها و پرهای ناحیه پشت طوطی، خشک شدن پوست و درنهایت مرگ پرنده می‌گردد (مقدس، ۱۳۹۲). در صورت مشاهده علائم بیماری هر

نوک بالا و پایین بهم می‌رسند) اتفاق می‌افتد. عفونت چینه دان می‌تواند باعث برگشت غذا به دهان، افسردگی، بی‌اشتهایی، تأخیر در تخلیه بموقع چینه‌دان و احتمالاً انباشتگی چینه‌دان همراه باشد (msdvetmanual.com).

شکل ۶- عفونت چینه‌دان

اگر عفونت در قسمت‌های انتهایی دستگاه گوارش رخ دهد افسردگی، بی‌اشتهایی، کاهش وزن، استفراغ و اسهال مورد انتظار خواهد بود. به دلیل آنکه در این موارد جذب مواد مغذی از روده‌ها کاهش می‌یابد، در صورت مزمن شدن عفونت، سوء تغذیه پرنده را درگیر خواهد کرد (msdvetmanual.com).

تشخیص

از آنجا که این قارچ به‌طور طبیعی در دستگاه گوارش پرنده حضور دارد لذا یافتن آن در دستگاه گوارش به‌تنهایی نمی‌تواند دلیل بر وجود بیماری باشد. در کنار معاینه بالینی، نشانه‌های درمانگاهی، کشت قارچ از منطقه عفونی بدن و یافتن تعداد بالا و زیاد قارچ و بر اساس سابقه و نحوه نگهداری پرنده و اظهارات صاحب آن می‌تواند تشخیص را عملی سازد. تهیه سوآب از دهان یا سایر مناطق قابل دسترس بدن که دچار عفونت شده باشند یا آندوسکوپی در مواقع لزوم، کشت قارچ و مشاهده میکروسکوپی آن را ممکن می‌سازد. ترشحات تنفسی، تغییر صدای پرنده، دشواری و سرعت در تنفس و عدم توانایی پرنده در تحرک از جمله عوارض عفونت تنفسی هستند.

پیشگیری

رعایت اصول بهداشتی نگهداری پرنده و تغذیه مناسب، حتی‌الامکان حذف عوامل استرس‌زا و جلوگیری از تماس پرنده خود با پرندگان بیمار، افراط نکردن در مصرف آنتی‌بیوتیک‌ها می‌تواند در پیشگیری از ابتلا مؤثر باشد. در مواقع استفاده طولانی‌مدت از آنتی‌بیوتیک، با توصیه دامپزشک می‌توان ترکیب کلرگزیدین را به آب پرنده اضافه کرد.

شکل ۴- داروی Dimetridazole

*کاندیدیازیس یا برفک در طوطی

کاندیدیازیس (Candidiasis) یا برفک، نوعی عفونت قارچی است که توسط قارچ کاندیدا (گونه‌ای مخمر) به نام کاندیدا آلبیکانس (Candida albicans) ایجاد می‌شود. این قارچ به‌طور معمول به تعداد کمی در دستگاه گوارش پرندگان وجود دارد. در صورتی که تعداد این قارچ افزایش یابد یا دستگاه گوارش آسیب ببیند، کاندیدا می‌تواند باعث ایجاد بیماری شده و غیر از دستگاه گوارش حتی نوک و دستگاه تنفس را درگیر نماید. کاندیدیاژیس در پرندگان کم سن بسیار شایع‌تر است. پرندگانی که دچار ضعف در سیستم ایمنی هستند بیشتر در معرض این بیماری قرار دارند. عواملی چون آلودگی‌های انگلی، کمبودهای تغذیه‌ای، بیماری‌های عفونی، استرس، فقر بهداشتی و درمان طولانی‌مدت با آنتی‌بیوتیک یا داروهای دیگر، شانس ابتلای پرنده به کاندیدیاژیس را افزایش می‌دهند (مقدس، ۱۳۹۲).

شکل ۵- تصویر میکروسکوپی از قارچ کاندیدا

علائم

نشانه‌های بالینی این بیماری بر اساس درگیری اندام‌های مختلف بدن متفاوت است. به طوری که ممکن است در برخی موارد تنها یک نقطه از بدن نظیر منقار و در بعضی مواقع منطقه وسیعی نظیر کل دستگاه گوارش یا سایر ارگان‌ها همراه با یک منطقه در یک زمان درگیر شده باشند. عفونت دهان و نوک می‌تواند باعث دشواری تنفس و ظهور پلاک‌های سفید در دهان شود. عفونت نوک اغلب در ناحیه Commissure (جایی که شکاف

درمان

درمان بیماری براساس عامل مستعدکننده بیماری کاندیدیازیس انجام می‌گیرد. معمولاً این بیماری به خاطر بهداشت و نظافت ضعیف ایجاد می‌شود. اگر مشکل از شرایط نگهداری و نظافت محل نگهداری باشد، اصلاح شرایط و تمیز کردن محیط از مهم‌ترین اقدامات برای رفع بیماری است. در پرندگان تازه متولد شده که دچار گرفتگی و عدم تحرک چینه دان شدند، باید چینه دان به صورت دستی تخلیه شده و به میزان خیلی کم غذا داد تا حرکت چینه دان به حالت اول بازگردد. از متوکلوپراماید (Metoclopramide) برای حرکت چینه دان و جلوگیری از بازگشت غذا می‌توان استفاده کرد. بعد از اینکه عامل مستعدکننده تشخیص داده شد، درمان با نیستاتین (Nystatin) و یا فلوکونازول (Fluconazole) شروع می‌شود. نیستاتین جزء داروهای انتخابی این بیماری است چرا که عوارض کمتری داشته و از طریق دستگاه گوارش نیز جذب نمی‌شود. تنها عیب این دارو مزه تلخ و حجم زیاد مورد نیاز برای درمان می‌باشد. برای درمان موارد شدید بیماری از کتوکونازول استفاده می‌شود. معمولاً کتوکونازول را در ترکیب با برخی از ترکیبات اسیدی (آب پرتقال، آب آناناس) استفاده می‌کنند. از آنجایی که این قارچ در محیط قلیایی راحت‌تر رشد می‌کند، اسیدی کردن دستگاه گوارش با استفاده از مواد خوراکی اسیدی می‌تواند جنبه درمانی داشته باشد. اگر پرنده به نیستاتین پاسخ نداد و یا درمان با این دارو برای پرنده سخت شد، از ترکیب فلوکونازول می‌توان استفاده کرد. فلوکونازول (Fluconazole) و ایتراکونازول (Itraconazole) دیگر داروهای ضد قارچ برای این منظور هستند. برای درمان به صورت خوراکی یا موضعی (پوست) نیز می‌توان از پمادهای حاوی آمفوتریسین B (Amphotericin B) استفاده نمود (مقدس، ۱۳۹۲).

*طاسی

شرایط غیرمعمولی وجود دارد که می‌تواند سبب طاسی در پرنده شود. معمولاً پرنده در صورت رفع عوامل این بیماری بعد از مدتی بهبود می‌یابد که از این موارد می‌توان به شرایط زیر اشاره کرد.

پرریزی اجباری یا تولک بری: در این وضعیت که ممکن

است هر سال برای پرنده تکرار شود، پرنده تمام یا قسمتی از پرهای خود را از دست داده و دوباره بعد از یک هفته تا ۱۰ روز، پرهای درمی‌آیند. تولک بری معمولاً در اواخر تابستان یا هنگام پاییز رخ می‌دهد. همچنین جوجه‌ها بعد از درآوردن اولین پرهای معمولاً یک مرتبه پرریزی کرده و تمام یا قسمتی از پرهای خود را از دست می‌دهند و مجدداً بعد از ۷ تا ۱۰ روز پرهایشان درمی‌آید.

البته برای کمک به پرنده بهتر است انواع ویتامین‌ها، املاح و مواد معدنی، غذاهای مقوی و غیره در جیره غذایی آنها گنجانده شود تا پرهای جدید، به خوبی رشد کنند. در غیر این صورت و در صورت کمبود ویتامین‌ها و مواد معدنی پرهای جدید ناقص در می‌آیند و یا اصلاً رشد نمی‌کنند و ظاهر عروس‌ها زشت و نامتعارف دیده می‌شود (thespruce.com).

شکل ۷- جوجه در پرریزی

کنه‌ها: کنه‌های مختلفی می‌تواند منجر به آسیب به پرهای پرنده شود، که معمولاً پرنده این کنه‌ها را با آرایش خود و یا با آفتاب گرفتن از بین می‌برد. اما اگر نظافت به اندازه کافی نباشد می‌تواند منجر به آسیب به پرهای پرنده و طاسی قسمتی از بدن آن شود که این طاسی بیشتر در ناحیه سر ملاحظه می‌شود (thespruce.com).

بیماری: پرندگان بیمار ممکن است پرهای خود را از دست دهند و دچار طاسی موقت شوند. یکی دیگر از علائم این بیماری می‌تواند لکه‌های پوستی متورم یا جوش‌های تاول مانند باشد که از میان پرهای بیرون زده و ظاهری شبیه لکه‌های طاس دارند. این بیماری معمولاً علائم دیگری نیز نشان داده و در صورت بهبود پرندگان، طاسی از بین می‌رود (thespruce.com).

شکل ۸- لکه طاسی در پشت سر پرنده

پسیتاکوز را درمان می‌کنند به‌طور مؤثری ورم ملتحمه را نیز درمان کنند و باعث می‌شود برخی از دامپزشکان حدس بزنند که علت آن ممکن است همان باکتری‌ها باشد (animals.mom.com).

درمان

مطالعه‌ای که در سال ۱۹۸۹ توسط انجمن دامپزشکان پرندگان انجام شد، نشان داد که پمادهای چشمی تتراسایکلین در درمان التهاب ملتحمه در عروس هلندی جزء مؤثرترین روش‌ها هستند. یک رژیم غذایی خوب حاوی تمام مواد مغذی لازم پرنده، برای سلامت چشم ضروری است. همچنین تأمین مقدار کافی ویتامین A با سلامت چشم و بینایی ارتباط مستقیم دارد (animals.mom.com).

منابع

مقدس، ا. (۱۳۹۲). "پرورش، نگهداری و بیماری‌های عروس هلندی". انتشارات نیلوبرگ، چاپ سوم، تهران، ایران.

میاحی، م؛ عباس نیا، م. (۱۳۹۴)، "اختلالات رفتاری طوطی‌سانان تشخیص و درمان". چاپ اول، راه معاصر، چاپ اول، تهران، ایران.

<https://animals.mom.com/cockatiel-eye-disease-12240406.html>

<https://msdvetmanual.com/exotic-and-laboratory-animals/pet-birds/mycotic-diseases-of-pet-birds>

<https://thespruce.com/bald-birds-386455>

تغذیه نامناسب: پرها عمدتاً از کراتین تشکیل شده و برای رشد مناسب به مقدار زیادی پروتئین نیاز دارند. اگر پرندگان تغذیه کافی نداشته باشند و مواد مغذی لازم را دریافت نکنند، ممکن است رشد ناکافی پرها و اندکی طاسی ظاهر شود (thespruce.com).

ژنتیک: نژادهایی از پرندگان وجود دارند که بیمار نیستند، بلکه در قسمتی از بدن خود فاقد پر می‌باشند (مانند عروس هلندی لوتینو). قسمت زیر تاج ناحیه سر گاهی بدون پر بوده و به‌صورت طاسی مخصوص آن نژاد بیان می‌شود. این تغییر ژنتیکی از سال ۱۹۵۰ در نسل‌های یک پرورش‌دهنده به وجود آمده و پس از آن در تمام دنیا پخش شده است. پیشنهاد می‌شود از این پرنده‌های دارای موتاسیون برای تکثیر نسل استفاده نشود، اما این طاسی هیچ ارتباطی با بیماری نداشته و پرریزی غیرطبیعی محسوب نمی‌شود (میاحی و عباس نیا، ۱۳۹۴).

*ورم ملتحمه

یکی از نگرانی‌های اصلی در عروس هلندی، عفونت چشم است. علت التهاب یا عفونت ملتحمه، تاکنون دقیق مشخص نشده است و تحقیقات در مورد علت و درمان ورم ملتحمه چشم عروس هلندی ادامه دارد. هرگونه مشکل چشمی در کوکاتیل باید توسط دامپزشک پرندگان بررسی شود تا بیماری تشخیص داده شود. ملتحمه بافتی بین چشم پرنده و پلک آن است که در حالت طبیعی قابل مشاهده نبوده و در پرنده سالم به رنگ صورتی روشن است. ورم ملتحمه زمانی اتفاق می‌افتد که ملتحمه متورم و قابل مشاهده شود.

شکل ۹- ورم ملتحمه چشم

علل احتمالی

طبق گزارش‌های انجمن ملی عروس هلندی استرالیا، عفونت‌های باکتریایی علت احتمالی بسیاری از موارد التهاب ملتحمه در کوکاتیل‌ها محسوب می‌شوند. ویروس‌ها نیز یک علت احتمالی دیگر هستند. پسیتاکوز (psittacosis)، که گاهی اوقات تب طوطی نامیده می‌شود، می‌تواند حاد یا مزمن باشد. این بیماری قابل انتقال است و پرندگان آلوده باید به مدت ۴۵ روز قرنطینه شوند. به نظر می‌رسد همان آنتی‌بیوتیک‌هایی که

Publisher Note

Animal Science Students Scientific Association, Campus of Agriculture and Natural Resources at the University of Tehran

Submit Your Manuscript:

https://domesticjsj.ut.ac.ir/contacts?_action=loginForm